

החלטת הממונה על המשמעת – פסק דין

1. כנגד שני הנקבלים, תלמידי תואר בוגר בחשבונאות, הוגש כתב קובלנה המייחס להם העתקה בבחינה, שהתקיימה בחומר סגור. על פי כתב הקובלנה, מתרגל הבחינה שהה בעת הבחינה בחדר השירותים, כאשר "שמע מאחד התאים רעש של דפדוף דפים וכן קיפול של דפים . . . מהתא יצא הנקבל 1 . . . [ללא שהוריד את המים". לאחר מספר דקות יצא גם הנקבל 2 לשירותים, וגם כאן, המתרגל "שמע . . . רעש של דפדוף דפים וקיפול דפים מתוך תא השירותים שבו שהה הנקבל 2".
2. כתב הקובלנה ייחס לנקבלים עבירות של הונאה בבחינה והפרת הוראות בבחינה (בהתאמה, סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) (להלן: התקנון)). בדיון ההקראה שהתקיים בפניי (באופן מקוון) כפרו הנקבלים בעבירות המיוחסות להם. על כן, התקיים דיון הוכחות נפרד (אף הוא מקוון). בדיון זה נשמעה עדות המתרגל – שהוא זה שדיווח על האירועים בכתב הקובלנה – וכן עדויות שני הנקבלים. להלן תמצית הנקודות החשובות לענייני שעלו בעדויות ובחקירות הנגדיות של העדים.
3. **עדות המתרגל.** המתרגל הציג את האירועים מזווית ראייתו. על פי המתואר בדיווח שהגיש סמוך לאחר הבחינה, בכתב יד, הוא שמע "רעש של דפדוף בדפים מאחד התאים" בהיותו בשירותים, כאשר לאחר מספר דקות יצא הנקבל 1 מהשירותים ללא שהוריד את המים באסלה. בכך יש להצביע, על פי הדיווח, על "שימוש בחומר אסור". באשר לנקבל 2, הוא יצא לשירותים במהלך הבחינה, והתנהג בצורה מחשידה (למשל, התמהמה בכניסתו לשירותים כשראה את המתרגל). המתרגל נכנס אחריו לשירותים וגם כאן נשמע "רעש של פתקים ודפדוף של פתקים". לאחר מספר ימים הגיש המתרגל דיווח מוקלד על אירועי הבחינה, ובו חזר על עיקרי הדברים. בעדותו בפניי חזר המתרגל על הדברים, תוך שהוא מדגיש את רעשי הפתקים ששמע בבירור. עוד הבהיר המתרגל כי בשני המקרים הוא בדק את תאי השירותים לאחר יציאת הנקבלים, אך לא מצא בהם חומר אסור.
4. בחקירה הנגדית התעכבו מייצגי הנקבלים על מספר נקודות. ראשית, נטען לחוסר עקביות בעדות המתרגל, שכן בדיווחים שכתב לאחר הבחינה התייחס "לדפים", ואילו בעדות עמד על כך כי היה מדובר ב"פתקים". שנית, נטען כי קיימת אי הלימה מסוימת בין שעות היציאה לשירותים של שני הנקבלים, כפי שסומנו ב"טופס מהלך הבחינה" על ידי המשגיחים, לבין דיווחו של המתרגל.¹ שלישית, המתרגל נשאל מדוע לא בדק נקבלים אחרים. לתשובת המתרגל, את רשרוש הדפים של נקבל 1 הוא שמע במקרה, כאשר שטף ידיים; ואילו התנהלותו של הנקבל 2, לאחר מכן, עוררה את חשדו של המתרגל. לבסוף, המתרגל נחקר לעניין עצם יכולתו לשמוע את אותו דפדוף/רשרוש ממרחק של כ-2 מטרים, ומעבר לדלת תא השירותים; וליכולתו להבחין בין רעש הדפדוף לבין רעשים אחרים, כגון הפשלת מכנסי ניילון.
5. **עדות הנקבל 1.** הנקבל 1 הסביר את השתלשלות העניינים כדלקמן. הוא יצא לשירותים, ולאור מצב ההיגינה בתא הוא שם נייר טואלט על האסלה (ומכאן רעש הדפים). פעולת המעיים לא צלחה – ולכן הנקבל לא הדיח את המים באסלה. הקבילה, מנגד, הראתה כי על פי הרישומים הנקבל יצא פעמיים לשירותים בפרק זמן של שעה; הנקבל הסביר זאת בהתרגשות של בחינה.
6. **עדות הנקבל 2.** לטענת הנקבל 2 הוא לא התמהמה כאשר יצא לשירותים, וממילא לא הכיר את המתרגל. גם כאן עמדה הקבילה על כך שהנקבל יצא במהלך הבחינה מספר פעמים לשירותים; לגרסת הנקבל, באותו בוקר כאבה לו הבטן, ובאחת מהפעמים יצא לשתות מים.
7. בסיכומים, הקבילה הכירה באופי הלא שגרתי של התלונה, ובכך שמדובר בצבר של ראיות, חלקן נסיבתיות. כמו-כן, הקבילה הדגישה את עניין היציאות המרובות לשירותים מצד הנקבלים. באי כוחם

¹ וביתר פירוט: לפי הטופס שמולא על ידי המשגיחים, הנקבל 1 יצא לשירותים ב-10:00 וחזר ב-10:05, ואילו הנקבל 2 יצא לשירותים ב-10:05 וחזר ב-10:10. לפי דיווחו (המוקלד) של המתרגל, עברו כ-10 דק' בין שני האירועים.

של הנקבלים (לחוד) הדגישו את חוסר העקביות (לכאורה) בעדותו של המתרגל, את הקושי להבחין ברשרוש דפים דווקא, ואת האכיפה דווקא כנגד שני נקבלים אלו.

8. מצאתי לנכון לזכות את הנקבלים – כך, גם אם אניח כי אין מחלוקת באשר לעובדות המתוארות בכתב הקובלנה. כתב הקובלנה ייחס לנקבלים את עבירת ההונאה ועבירת הפרת ההוראות. עבירת הפרת ההוראות נגזרת בעניינינו מעבירת ההונאה, ואין לה כאן קיום עצמאי. הרשעה בעבירת ההונאה, מנגד, דורשת עמידה ברף ראייתי גבוה – "מעבר לכל ספק סביר" (סי' 57.4 לתקנון), בדומה לרף הנהוג במשפט הפלילי. התנהלות הנקבלים אכן עשויה להיראות כמחשידה, ובסבירות מסוימת אכן בוצעה עבירת ההונאה – אולם צבר הראיות בעניינינו אינו מקיים את הרף הראייתי הנדרש, כאמור, "מעבר לכל ספק סביר". ייתכן שרעשי רקע נשמעו כרעשי דפדוף דפים. ייתכן ומקורם של רעשי הדפדוף בנייר הטואלט, או במכנסי הנקבלים. גרסאות הנקבלים באשר להשתלשלות העניינים, השתהותם בשירותים, ויציאתם מספר פעמים לשירותים, אינן מופרכות, והן מעלות ספק סביר באשמתם (והשוו לפסק דיני בעניין ד-1-2021), שם בחרתי שלא להרשיע בעבירת ההונאה, על אף צבר ראיות משמעותי יותר מבמקורנו לרעת הנקבל, בשל דרישת ה"ספק הסביר".

9. שיקול נוסף להחלטתי לזכות את הנקבלים הוא שיקול מערכתי. לרשויות האוניברסיטה יש כמובן אינטרס מערכתי במניעת הונאה בבחינות; אך שיקול נגדי הוא הרצון לכבד את פרטיותם של התלמידים. עשויים להיות מקרים בהם התנהלותם של תלמידים בזמן יציאתם לשירותים תביא להרשעה בעבירת משמעת, למשל, כאשר הראיות לכך יהיו ברורות. אך ככלל, בעיני, מוטב להימנע מביורור אירועים דומים, הגם שהם מעלים חשד מסוים.

10. שתי הערות בטרם סיום. האחת מופנית למזכירות החוג. הבחינה התקיימה, כך נטען, בחומר סגור, וללא האפשרות להכניס דף נוסחאות לבחינה. מדיון ההוכחות עולה תמונה מטרידה לגבי מה שהתרחש בבחינה (גם במנותק מהאירועים המתוארים בקובלנה שלפניי), כגון, התראות שניתנו למספר לא מבוטל של תלמידים ודף עזר שנמצא בשירותים. אבקש להעביר פסק דין זה למזכירות החוג. לאור האמור לעיל, כדאי לשקול את אופן אכיפת הכלל שאוסר על הכנסת חומרי עזר (לרבות דף נוסחאות).

11. לבסוף, נשמעו בדיון אמירות לגבי התנהלותו של המתרגל בעניין. איני שותף לאמירות אלו, וממילא, התנהלות המתרגל אינה נבחנת בהליך זה ואינה רלוואנטית, ככלל, להרשעתם או זיכויים של הנקבלים בתיק. המתרגל, על פני הדברים, גילה "אזרחות טובה" ודיווח לרשויות האוניברסיטה על אירוע חריג ומחשיד, הגם שהראיות שהיו בידי הקבילה לא עמדו ברף הראוי להרשעה בעבירת ההונאה.

פסק הדין ניתן היום, 1.1.2025.

ד"ר שי נ. לביא

הממונה על המשמעת